

OBSERVATORIUM
VOOR GEZONDHEID EN WELZIJN
BRUSSEL

OBSERVATOIRE
DE LA SANTÉ ET DU SOCIAL
BRUXELLES

Katern 1

Katern 2

Katern 3

Katern 4

Katern 5

Welzijnsbarometer

BRUSSELS ARMOEDERAPPORT

2010

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

« WELZIJSBAROMETER 2010 »

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Brussel wordt gekenmerkt door een grote concentratie van armoede in de dichtbevolkte buurten van de “arme sikkels” in het centrum van de stad, met name de zone van laag Sint-Gillis, Kuregem, de Marollen en het zuidelijk deel van de vijfhoek, Laag-Molenbeek, Laken, Laag-Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node. In deze buurten wonen veel gezinnen met jonge kinderen. De werkloosheidsgraad bedraagt er meer dan 25 %, bij jongeren zelfs meer dan 40 %. Het aandeel huishoudens dat leeft van een OCMW-uitkering is er tot vijfmaal hoger dan in de rest van het gewest. In sommige wijken groeit bijna een op de twee kinderen op in een huishouden zonder inkomen uit arbeid.

Deze buurten kennen een continue instroom van armere bevolkingsgroepen, vooral vanuit het buitenland, al dan niet met papieren. Een deel van hen blijft er slechts tijdelijk wonen, totdat ze over voldoende middelen beschikken om net als de Belgische middenklasse naar de meer welstellende buurten binnen of zelfs buiten het Brussels Gewest te verhuizen. Maar dat is niet voor iedereen weggelegd.

De meeste armoede-indicatoren voor het Brussels Gewest blijven dan ook op rood staan, heel wat indicatoren wijzen zelfs op een verslechtering van de situatie. Het effect van de crisis is bijvoorbeeld duidelijk zichtbaar in de werkloosheids- en OCMW-statistieken, maar ook op het aantal betalingsachterstanden op hypothecaire en consumentenkredieten.

Een groot aandeel van de Brusselaars leeft in financiële moeilijkheden. Meer dan één op vier Brusselaars moet zien rond te komen met een inkomen onder de armoederisicogrens (€ 899 per maand voor een alleenstaande). Brussel is het gewest met het hoogste percentage van de bevolking onder de armoederisicogrens.

Hoewel tewerkstelling niet altijd voldoende beschermt tegen de risico's op armoede en sociale uitsluiting, moet de belangrijkste oorzaak van de grote financiële kwetsbaarheid van de Brusselse bevolking gezocht worden in de lage tewerkstellingsgraad. De Brusselse tewerkstellingsgraad blijft onder het niveau van het land en van Vlaanderen en onder de Europese doelstelling. Laaggeschoolden hebben het minste toegang tot de arbeidsmarkt, net als Brusselaars met een niet-Europese nationaliteit.

Het aantal Brusselaars dat geen inkomen heeft uit arbeid is dus erg hoog en blijft bovendien toenemen. Het aantal rechthebbenden op bijstand of een vervangingsinkomen steeg tussen 2008 en 2010 in alle leeftijdsgroepen.

Sinds de invoering van de wet op maatschappelijke integratie in oktober 2002 steeg het aantal Brusselse huishoudens dat is aangewezen op een leefloon of equivalent leefloon van het OCMW voortdurend. Eind december 2009 leefden meer dan 32 000 huishoudens met een leefloon of equivalent leefloon. Hun aandeel in de bevolking is bijna driemaal zo hoog als in het land. Het aandeel gerechtigden varieert sterk met de leeftijd. Bij de bevolking op actieve leeftijd (18-64 jaar) ontvangt 4,6 % een leefloon of equivalent leefloon. Het aandeel bij de Brusselse jongeren (18-24 jarigen) ligt opvallend hoog (8,7 %). De oververtegenwoordiging van jongeren komt voor in alle

Brusselse gemeenten, in de andere grote steden en op Belgisch niveau. In 2009 werden 2 345 Brusselse jongvolwassenen (2,5 % van de 18-24 jarigen) door een OCMW ondersteund om voltijds te studeren.

102 147 Brusselaars ontvingen in januari 2010 een werkloosheidsuitkering. De Brusselse werkloosheidsgraad is tweemaal zo hoog als in het land. De werkloosheidsgraad is het hoogst voor jongvolwassenen. Iets minder dan een derde van de jongvolwassen Brusselaars (15-24 jaar) die zich aanbieden op de arbeidsmarkt blijft werkloos.

Brussel is bovendien het gewest met de sterkste groei van het aantal werkzoekenden. Het aantal werkzoekenden steeg in alle leeftijdscategorieën, maar de stijging is het grootst bij de 50-plussers en bij de mannen. De stijging bij de Brusselaars jonger dan 40 jaar brengt een einde aan een daling tussen 2006 en 2008.

De stijging van het aantal zeer langdurig werkzoekenden (meer dan vijf jaar) is onrustwekkend (+ 6,6 % tussen 2008 en 2009). In 2009 gaat het om bijna 20 000 mensen.

Kinderarmoede is een gevolg van lage inkomens van de ouders. Iets meer dan een derde van alle Brusselse kinderen en jongeren groeien op in een huishouden zonder inkomen uit arbeid, tweemaal zoveel als in het land. 28 % van de Brusselse baby's worden geboren in een huishouden zonder inkomen uit arbeid.

De indicatoren wijzen ook op een verarming van de oudere bevolking. Ondanks de afname van het aantal 65-plussers in de Brusselse bevolking, steeg het aantal ouderen met een inkomensgarantie voor ouderen tot 13 258 gerechtigden in januari 2010 (8,7 % van de 65-plussers).

De uitkeringen zijn te laag en bieden onvoldoende inkomensbescherming om menswaardig te leven. In Brussel leggen de hoge huisvestingskosten zwaar beslag op het inkomen van de armste gezinnen. Vaak gaat meer dan de helft van de uitkering naar huisvestingskosten en rest er nog bijzonder weinig om van te leven. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de wachtlijst voor sociale woningen bleef aangroeien.

De sociale ongelijkheid binnen het gewest is groot en neemt zelfs toe. Maar ook de verschillen tussen het Brussels Gewest en haar ommeland zijn groot. De kloof tussen de huishoudens met de hoogste en de laagste inkomens stijgt in het hele land, maar is het grootst binnen het Brussels Gewest.

De sociale ongelijkheid heeft duidelijk gevolgen voor de gezondheid van de Brusselaars. Verschillende indicatoren wijzen op grote ongelijkheid tussen de arme en rijke, laaggeschoolde en hooggeschoolde Brusselaars. Er zijn verschillen voor alle aspecten van gezondheid; onder andere het aandeel mensen dat zich in slechte gezondheid voelt, de prevalentie van geestelijke gezondheidsproblemen, obesitas en diabetes. Al van bij de geboorte zijn er grote verschillen inzake mortaliteit. De levensverwachting in de rijkste gemeenten ligt meer dan drie jaar hoger dan in de armste gemeenten.

Meer dan een kwart van de Brusselse huishoudens en bijna vier op tien van de Brusselse gezinnen met een laag inkomen, geven aan dat ze gezondheidszorgen hebben moeten uitstellen om financiële redenen. Gelukkig wordt het omnio-statuuut, dat de toegankelijkheid voor gezondheidszorg voor huishoudens met een laag inkomen verbetert, meer en meer bekend en gebruikt.

Onderwijs zou een belangrijke sleutel kunnen vormen voor een preventief armoedebeleid. De schoolachterstand en het lage opleidingsniveau van een belangrijk deel van de jonge Brusselaars is echter bijzonder onrustwekkend. De helft van de jongens in het eerste leerjaar secundair onderwijs heeft minstens één jaar schoolse vertraging. Het aandeel vroegtijdige schoolverlaters (met maximum een diploma lager secundair onderwijs) is veel hoger in het Brussels Gewest dan in de rest van het land. De inschakeling van laaggeschoolde Brusselaars op de arbeidsmarkt blijft zeer moeilijk verlopen.

Ondanks de grote vooruitgang die de gegevens van de Kruispuntbank voor Sociale Zekerheid kunnen bieden, wordt het samenstellen van deze stand van zaken in verband met armoede en de evolutie van armoede in het Brussels Gewest steeds moeilijker. Voor bepaalde belangrijke dimensies van de armoedeproblematiek zijn steeds minder gegevens beschikbaar, bijvoorbeeld exhaustieve gegevens over huisvesting of het opleidingsniveau van volwassenen. De analyse van de evolutie van de armoede werd ook bemoeilijkt door het ontbreken van recente bevolkingscijfers (na 2008) uit het Rijksregister.

De vaststellingen in deze zesde editie van de Brusselse Welzijnsbarometer zijn niet verrassend verschillend van de vorige, maar daarom niet minder verontrustend. We hopen dat het als beleidsondersteunend instrument nuttig gebruikt kan worden. Deze jaarlijkse barometer werd ontwikkeld op vraag van het Brussels parlement, ter ondersteuning van hun debat inzake de strijd tegen de armoede in het Brussels Gewest. Uitdagingen zijn er voldoende.

« WELZIJSBAROMETER »

BRUSSELS ARMOEDERAPPORT 2010

Dit document is de zesde versie van de Welzijnsbarometer, waarin een reeks indicatoren worden verzameld die betrekking hebben op verschillende aspecten van armoede in het Brussels Gewest. De Welzijnsbarometer moet het mogelijk maken de socio-economische situatie van de Brusselaars te volgen in de tijd. Het is in de eerste plaats een beleidsondersteunend instrument. De Welzijnsbarometer is een onderdeel van het Brussels armoederapport en verschijnt jaarlijks.

Brussel is het gewest met het hoogste percentage van de bevolking onder de armoederisicogrens.

Meer dan één op vier Brusselaars moet zien rond te komen met een inkomen lager dan de armoederisicogrens (€ 899 per maand voor een alleenstaande). Meer dan 32 000 huishoudens leven met een leefloon of equivalent leefloon van het OCMW. Meer dan 102 000 Brusselaars ontvangen een werkloosheidsuitkering. Meer dan 13 000 65-plussers leven met in een inkomensgarantie voor ouderen. Het effect van de crisis is duidelijk zichtbaar in de werkloosheids- en OCMW-statistieken, maar bijvoorbeeld ook op het aantal betalingsachterstanden op hypothecaire en consumentenkredieten.

De sociale ongelijkheid binnen het gewest is groot en neemt zelfs toe. Dit heeft duidelijk gevolgen voor de gezondheid van de Brusselaars. De vraag naar sociale woningen blijft groeien en de onderwijsindicatoren blijven onrustwekkend slecht.

De vaststellingen in deze zesde editie van de Brusselse Welzijnsbarometer zijn niet verrassend verschillend van de vorige, maar daarom niet minder verontrustend.

Voor meer informatie:

Truus ROESEMS – 02/552 01 57 – troesems@ggc.irisnet.be

www.observatbru.be